

Sympóziu o európskej spolupráci vo výskume environmentálnych technológií

Vo Viedni sa v dňoch 22.—23. 1. 1991 konalo sympóziu o spolupráci pri riešení environmentálnych technológií. Jeho hlavným cieľom bolo oboznámiť odborníkov zo súkromných firiem, vysokých škôl, výskumných ústavov a riadiacej sféry s postavením Rakúska v tejto oblasti. Hlavne s otázkami organizačnými, odbornými a finančnými v súvislosti s navrhovaním, priebehom a vyhodnocovaním jednotlivých projektov. Toto podujatie bolo aj burzou vyhľadávania partnerov na spoluprácu vo výskume a realizácii.

Na sympóziu sa zišlo 275 účastníkov, prevažne rakúskych odborníkov. Okrem troch vedúcich pracovníkov z ústredia Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) v Bruseli boli prítomní aj ďalší zahraniční hostia.

Rad výskumných programov EHS sa dotýka životného prostredia, z nich najvýznamnejší EUREKA prebieha už od r. 1973. V súčasnosti zahŕňa 369 projektov, financovaných sumou 7,6 mld. ECU, 66 % z nich rieši environmentálne technológie v priemysle a 28 % sa zaoberá výskumom životného prostredia. Spomedzi veľkých projektov napríklad EUROMAR je zameraný na čistotu mora, EURO CARE na ochranu a reštaurovanie historických a súčasných stavieb, EUROENVIRON sa zaoberá vývojom prístrojovej techniky, metodikami, meraním a registráciou jednotlivých zložiek prírody, EUROTRAC zahŕňa výskum a meranie polutantov v ovzduší a pod. Rakúsko sa zúčastňuje na 57 projektoch (16 %) a pre r. 1990—1994 navrhuje dal-

šie: REBOS na spaľovanie tuhých látok, ARA na odsírenie emisií, SYMBIOS — vývoj prototypu na čistenie vody atď.

Kritériá projektov podľa Hannoverkej deklarácie:

- nadväznosť na všeobecný vzrast produktivity práce v Európe;
- použitie len na civilné účely;
- výsledky, technológie a služby na svetovej úrovni;
- dvojstranná a mnohostranná spolupráca európskych partnerov;
- očakávaný ekonomický efekt;
- využívanie moderných technológií;
- adekvátne finančné zabezpečenie s kooperujúcimi firmami.

Na posledné kritérium upozorňovali prednášatelia najmä v súvislosti so vzájomnou spoluprácou medzi Rakúskom a východoeurópskymi krajinami. Ak je výskumný partner zo zahraničia, technické riziko musí vždy znášať rakúska firma. V tejto časti pracovník rakúskeho Ministerstva hospodárstva vyzval zástupcov firiem, aby sa chopili príležitosti a upozornil na možnosť profitovať z výroby a predaja technológií zlepšujúcich životné prostredie. Pre organizácie zo zahraničia by potom zostala úloha vhodného partnera vo výskume, vývoji a modernizácii zariadení.

Administratívne trvá zaradenie projektu do spoločného programu EHS asi jeden rok. Preveruje sa úroveň návrhu, jeho cieľ a efektívnosť. Dôležitý je aj výber partnera.

V tomto smere poskytlo sympóziu značný priestor (panely s ponukovými listami, sekretariát burzy kooperácie a propagačný materiál) aj vhodné prostredie na nadviazanie kontaktov medzi odborníkmi. V rámci konferencie vystúpili s referátmi aj účastníci z ČSFR, Maďarska a Poľska a ponúkli spoluprácu vo výskume environmentálnych technológií.

Zoltán Bedrna

Causa Nové Mlýny

Když jsem v polovině 60. let rozmnožil řady těch, kteří se intenzivněji zabývali nastolenou problematikou vodohospodářských úprav jižní Moravy, tušil jsem jen v nejasných obrysech, že plánovaný technický zásah do krajiny může vést k dlouhodobým diskusím, které právě tehdy začaly spory o koncepci varianty řešení. Bylo nade vše pochybnost nutné, aby v tomto případě dali vodohospodáři hlavy dohromady s přírodovědci, protože se jednalo o dílo rozsáhlé a umístěné do přírodovědně atraktivní a cenné oblasti soutoku významných moravských řek Dyje, Svratky, Jihlavy a Moravy.

Aktivizovala se zvláště brněnská vědecká fronta, ale byla prosazena nešetrná varianta za pomoci resortně zaměřených, na tu dobu běžně nadsazených požadavků. Nepomohl ani pokus o etapizaci výstavby s možností ekologického vyhodnocení 1. stavby klíčového díla vodohospodářských úprav — nádrží Nové Mlýny; státní expertiza rozhodla o pokračování ve výstavbě nádrže

třetí — tedy druhé stavby bez časového hyátu pro hodnocení.

V současné době je výstavba nádrží Nové Mlýny prakticky dokončena a staronové spory jsou opět nastoleny. Je sympatické, že s řadou iniciativ, směřujících k ekologizaci technického systému — přišli vodohospodáři sami. Pochopitelně, v myšlenkově volnější době zintenzívněly připomínky ekologické fronty, vyúsťující v různá radikální řešení. Počátkem r. 1990 se probudila i občanská iniciativa, hnutí místních občanů, kteří reagují na svou krajinu „snů a skutečností“.

Je zde znovu causa Nové Mlýny.

Zmíněné iniciativy vedly v polovině r. 1990 k rozhodnutí Ministerstva životního prostředí ČR o zadání „vstupní studie ekologických úprav nádrží Nové Mlýny“, jejímž garantem byl určen Geografický ústav ČSAV v Brně, tedy týž ústav, který v době před výstavbou i během ní avizoval nutnost souběžného řešení technických a ekologických aspektů přeměny přírodního systému na systém přírodně-technický. Studie byla oponována 16. ledna 1991 za účasti ca 150 organizací. Podílelo se na ní více ústavů ČSAV, Výzkumný ústav vodohospodářský — pobočka v Brně, Moravské muzeum aj. Studie stručně rozebrala především současný stav krajiny s akcentem na negativní vlivy vodohospodářských úprav na krajinu a životní prostředí v oblasti pod Palavou. Navrhuje celkem 9 variant možných řešení, za základních předpokladů ponechání nádrží v plném rozsahu, částečného vypuštění nádrží, respektive úplného vypuštění některých či všech nádrží. Současně studie navrhuje, aby se vychleně (podle návrhu do 30. 4. 1991) jednotlivé varianty posoudily z ekonomického a ekologického hlediska a byly vybrány ty, které si z obou aspektů nejlépe vyhovují. Do oponentní rady došlo kromě 13 oficiálních oponentních posudků vyjádření mnoha institucí a hnutí, které budou podkladem pro doplnění studie a rozhodnutí o dalším postupu v kompetenci MŽP ČR.

Zpracovatelé příslušné studie hodlají respektovat Zásady hodnocení dopadů rozvojové činnosti a investic na životní prostředí ve smyslu mezinárodního významu anglického termínu „Environmental Impact Assessment“ (asi „hodnocení ekologických dopadů“), které se v rámci posuzování MŽP ČR připravují.

Já osobně věřím, že ekonomické náklady a užitky každé možné varianty budou konfrontovány s argumentací ekologickou, což je předpokladem kvalifikovaného rozhodnutí. Nechej tvrdit, že bude zaručeně správné, prognóza celé oblasti ekonomických efektů v měnících se podmínkách hospodářského systému do jisté míry limituje přesnost prognózy vyrovnanosti ekonomicko-ekologických vazeb. Z důvodu jisté nedokonalosti vstupů pro prognózy doporučuji pečlivé posuzování mimoekonomických hodnocení, vylechnutí všech rad ze všech stran, abychom na konci řešení neměli opět causu Nové Mlýny nevyřešenou.

Vladimír Vlček

Ekológia a kultúra — ochrana a ekologický rozvoj kulturních krajín

V dňoch 9.—11. októbra 1990 sa v Svratke (okr. Žďár n. Sázavou) uskutočnilo medzinárodné sympóziu „Ekologie a kultura — ochra-

na a ekologický rozvoj kulturních krajín“. Sympóziu organizovala Správa CHKO Žďárské vrchy v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia ČR, Českým ústavom ochrany prírody a Vysokou školou poľnohospodárskou v Brne pri príležitosti 20. výročia vyhlásenia CHKO Žďárské vrchy. Záštitu nad sympóziom prevzala IUCN — Medzinárodná únia ochrany prírody a prírodných zdrojov. Popri početných zahraničných hostoch boli zastúpení pracovníci vysokých škôl, akadémie vied, ochrany prírody, rezortov lesného hospodárstva i poľnohospodárstva. Značne široké bolo i profesné spektrum účastníkov, čo ovplyvnilo náplň sympózia, aj zameranie referátov bolo dosť pestré.

Hlavné referáty boli venované svetovej stratégii ochrany a rozvoja vidieckej krajiny a jej aplikácii v podmienkach CHKO. Podnetný príspevok, venovaný filozofickým a socioekologickým aspektom kultúrnej ekológie, predniesla dr. H. Swouden-Svobodová (Holandsko). Informovala i o medzinárodnej konferencii „Kultúrne aspekty krajiny“, ktorú bude organizovať Medzinárodná asociácia krajinej ekológie (IALE) r. 1992 v Prahe. Dr. Zb. Karpowicz (Poľsko), predstaviteľ Medzinárodnej únie ochrany prírody a prírodných zdrojov (IUCN), oboznámil účastníkov so súčasnou situáciou v tejto organizácii a pripravovanými projektmi. Zahŕňajú o. i. výcvikové kurzy pre odborníkov v oblasti ochrany prírody zo strednej a východnej Európy; zriadenie plánovacích a projekčných tímov na úrovni ministerstiev i projekt, zameraný proti rýchlej intenzifikácii poľnohospodárskej výroby, venovaný problémom znečistenia ovzdušia, vody a pôdy.

Ďalší program bol rozdelený do šiestich sekcií: geografická diferenciacia pramennej oblasti Svratky; vplyv vodohospodárskej činnosti na akosť vody v pramennej oblasti; ekológia poľnohospodárskej krajiny; prirodzené a poloprirodzené biómy